

Landsrådsformand Erling Høeghs nytårstale

i Grønlands Radio den 1. januar 1971

Kære landsmænd.

Så står vi igen med et langt, ubrugt år foran os og skal samle os om, hvordan vi bruger det på den bedste måde for vor familie og vort land.

For den enkelte melder mange tanker sig ved sådan en lejlighed. Vi tænker på, hvad vi har mistet, og hvad vi har nået i det gamle år. Vi tænker på familiedlemmer og venner, der har haft modgang i året, der gik. Og vel mest på dem, der har mistet en, de holdt af, og som siden har haft svært ved at komme i gang med livet igen. Der er sorger, som ligesom standser os. Vi skal over for sådanne mennesker være med til at bære deres byrder og lette dem vejen.

Og på samme måde skal vi i fællesskab trække det læs, der hedder Grønlands fremtid. Det er en stor opgave, der er lagt hen til os alle, og af og til kan man synes, at opgaven er større end vore kræfter. Det kender man til i de grønlandske hjem i disse år. Det kender politikere i kommunalbestyrelser og i landsråd til. Der er ikke andet at gøre end at blive ved og at hjælpes ad med

at komme igennem og komme fremad. Selvmedlidenhed er ingen løsning. Dagens arbejde er det bedste lægemiddel, specielt når det har form af et samarbejde.

Men dagens arbejde kan ikke udføres, uden at der ligger en idé, en enighed og en alvorlig overvejelse om mål og midler bag det. Og det er om dette, jeg vil prøve at sige noget i dag hellere end at gå i detaljer med alle de mange enkeltproblemer, der trænger sig på. Lad os tage dem op i den offentlige debat og i de folkevalgte råd, men lad mig her specielt med udsigt til den store mindededag – 250 året for Hans Egedes ankomst til Grønland – opfordre til, at vi i dette forår sætter målet for vort arbejde, ideen bag vore bestræbelser til diskussion.

Jeg har hørt det nævnt også her i Grønland, at vi grønlændere ikke har større anledning til at fejre Hans Egedes mindededag. Til syvende og sidst, er det blevet sagt, kom Hans Egede jo blot og ødelagde vort folks gamle eskimoiske særpræg, begyndte nedbrydningen af vor kultur og lagde grunden til det dansker-

vælde, der har præget og domineret de mange år siden. Lad danskerne om at fejre Hans Egede, siger de pågældende, – og så går de ellers i enkeltheder og beskriver alle de misgreb og overgreb, der hævdes at have fundet sted kolonitiden igennem, og den grønlandske apati, der blev følgen ifølge disse kritikeres anskuelse.

Om dette vil jeg sige, at kritikken efter min – og vel den altovervejende del af befolkningens opfattelse – rammer helt galt. Man kan og bør ikke rive ting ud af deres historiske sammenhæng og bedømme historiske fænomener efter en nutidig alen og opfattelse. Det er historieforskning. Kendsgerningen er, at Danmark som kolonimagt optrådte gennem århundrederne med væsentlig større sagmodighed end de fleste andre kolonimagter. Men selvfølgelig gik der ting i stykker under mødet mellem eskimoerne og europæerne. Men hvilket folk i verden har ikke gennem tiderne taget påvirkningerne udefra med ind i deres egen vækstproces frem mod nye tider? Og først og sidst bragte Hans Egede os kristendommen og vor kirke, – og dette ville vi grønlændere vel ikke have været foruden.

Imidlertid er det rigtigt, at der i Hans Egedes kølvand kom barnepigementaliteten til vore kyster. Gennem århundreder var det danskerne, der bestemte og afgjorde, men vi bør af den grund ikke glemme, at folket trods det i vid udstrækning fik mulighed for at bevare sit eget liv og eget særpræg og egen selvrespekt. Der var ting, som vi grønlændere altid var bedre til end danskerne. Derfor overvintrede vor stolthed som

folk, og vore eskimoiske forfædres slædespor føg aldrig til.

Tiden efter sidste krig førte til de meget store omvæltninger, og kulturmødet blev for alvor til den store prøvesten for os. Det er først efter sidste krig, man for alvor har kunnet tale om apati her og der i det grønlandske folk. Det er først efter sidste krig, at udviklingen tog en sådan fart, at vi kunne være ved at tabe pusten. I de forløbne år siden 1950 er der på sin vis sket mere revolutionerende ting end i samtlige forudgående år i perioden tilbage til Hans Egedes ankomst hertil.

Lad os ved dette årsskifte og forud for 250-års mindedagen tage dette problem op: er vi ved at komme ind på et sidespor. Har vort folk fået falske mål at rette kursen efter. Er der grund til en afgørende ændring af hele Grønlandspolitikken?

Jeg tror, at dette bør være spørgsmålet i dette forår og dermed hovedspørgsmålet ved det forestående landsrådsvalg. Lad os nå til sandhedens time i vor udvikling vel vidende, at afgørelsen nu ligger i vor egen hånd, og at vi ikke længere kan give danskerne skylden for beslutninger og resultater. For dertil er vi jo nået: Vi har kommunalbestyrelser, der støt går fremad i beslutsomhed og kompetence. Og vi har et grønlandsk-ledet landsråd, der har til opgave at sige ja eller nej til de spørgsmål, som tiden rejser. Det er *vor* sag, det drejer sig om. Det er *vor* beslutning, som tæller. Danmarks og den danske regerings indstilling kender vi. I Danmark ønsker man landsdelssamarbejdet fortsat og udbygget. Det har vi den nuværende stats-

ministers ord for. Denne viden giver os tryghed og tillid og ro til at træffe vor egen afgørelse. Og en afgørelse *må* der træffes, for sandhedens time kan ikke udskydes i det uendelige eller splittes op til formulering i kortsigtede, mistrøstige sandheder, der bare hæmmer virketrang og indsats.

Hvad vil vi da i Grønland. Vil vi en fortsættelse af de sidste års indsats, der har omformet vort land på godt og ondt. Vil vi en fortsat opbygning af levestandard, af uddannelse, af boligforhold og erhverv, som vi har set den tage form heroppe i de sidste tyve år. Vil vi på landsmandsbasis sammen med danskerne virke for, at Grønlands unge får stadig bedre chancer i fri konkurrence med Danmarks unge og med unge fra hele den civiliserede verden. Vil vi se Grønland blomstre også økonomisk og erhvervsmæssigt, så langt naturen giver mulighed derfor. Har vi mod og kræfter til at deltage i denne vældige proces, og har vi mod og overskuds kræfter til at bevare det, som er væsentligt for os som grønlændere, – altså har vi styrke til at kæmpe på to fronter: dels for den nye tid og fremtiden, dels for at bevare vort særpræg. Og har vi beslutsomhed og vilje til at lade det falde, der ikke mere har bærekraft i en moderne tid?

Og omvendt må vi spørge os selv: vil vi hellere frasige os medarbejderskabet i den verden, der med fremskridt og tilbageslag er ved at udformes i de teknisk udviklede lande. Ønsker vi med åbne øjne at sige nej til Danmarks fortsatte tilbud, som vi kender dem fra de sidste års samarbejde, og i stedet tage skridtet tilbage til en sammenhæng, der

udelukkende er *grønlandsk* og dermed sige ja til en ulands-status, ja nogle vil sige en reservat-status. Ønsker vi tempoet nedsat, ønsker vi levestandarden låset fast på et lavere niveau. Ønsker vi at sige nej til en hel del af det, som udviklingen stiller os i udsigt i dag, af frygt for, at påvirkningen fra Danmark og fra Europa skal blive for stærk?

Når jeg har talt om sandhedens time er det, fordi der i officielle taler – også mine egne – og i den offentlige grønlandske debat gang på gang har kunnet spores tendenser til at se bort fra, at vi står i en valgsituation, og at det vil koste og på nogle punkter koste dyrt, ligegyldigt hvilke valg vi træffer. Vi får intet gratis i den verden, vi lever i i dag.

På den ene side venter den moderne verden i Europas skikkelse på os. Vælger vi den, vil mangt og meget af vor grønlandsk-eskimoiske egenart måske gennem årtierne blive til en styrke i vort sind og en drøm i vort hjerte, mens vor hverdag omformes i europæisk billede. Vi når ikke Europa på lempeligere vilkår. Det er urigtigt at foregøgle sig noget andet.

På den anden side lokker forestillingen om alt det kære og endnu så nære fra vort folks historie og fortid.

Vi kan ikke – som det hedder – både blæse og have mel i munden. Tingene går hurtigt i vore dage, og den, der ikke vil være med, lades tilbage. Tro ikke, at det er noget let valg, der skal træffes. Tro ikke, at det er et let valg for danskerne i disse års danske debat om tilslutning til de europæiske fællesskaber og tilslutning til Europa. For hvadenten Danmark kommer med i fællesmarkedet

Landsrådsformand Erling Høegh og landsrådsmedlemmerne Karl Schou og Jørgen Olsen overværer en grønlandsdebat i folketinget.

eller ikke, står det klart, at også Danmark er på skillevejen og i en valg-situation.

Og som det er tilfældet for vore landsmænd i Danmark er det situationen for verdens folk. I Europa og i østlandene og i den tredje verden i Afrika og Det fjerne Østen. Ingen kan mere putte sig i smug og lade hele verden brænde om sin vugge. Disse år er afgørelsens år for utalte millioner af mennesker kloben rundt, og vi grønlandere har ikke andre vilkår i denne sammenhæng end alle andre.

Vi må træffe vort valg med åbne øjne. Vi må træffe det selv.

Jeg opfordrer til, at forårets grønlandske valg bliver et valg, der tegner vor fremtid.

Her må enhver vælger beslutte for sig selv. Personlig er jeg ikke i tvivl. Jeg erkender, at den nye tid har medført mange ting, der er os fremmede og ukære, og at den tid og de forhold, vi ser tilbage på, mest de gamle, men også vi midaldrende, var os kendte, trygge og kære. Men jeg ved også, at hvis den ældre generation nu siger nej til fremtiden, siger den nej til børnenes og den unge generations chancer og muligheder. Selv tror jeg ikke, at der er nogen vej tilbage. Vi er blevet flere i Grønland og har fået nye krav, og naturens vilkår er ændret. Vi kan ikke skaffe mad til alle munde, arbejde til alle hænder og muligheder for alle unge uden at sige ja til den moderne udvikling. Og vi kan næppe få lov til at ligge alene og uden

forbindelse med et europæisk folk her oppe i Nordatlanten, der i vore dage ikke er en afkrog i verden, men et strategisk og politisk brændpunkt i den internationale politik.

De ældre og de gamle i dette land har båret det frem dertil, hvor vi er i dag. Jeg tænker tit på, hvor vældig en styrke, hvor mandigt et mod, der er blevet vist ikke blot af vore forfædre, men også af de generationer, der gik lige forud for vore egne. På dem har den nyeste omstillings tungeste byrde hvilet, men de har ikke klaget, for de vidste, at det var for børnene og de unge, for næste slægtled de talte alle omstillingens gen-vordigheder. Måske synes mange af de ældre, at den nye tid ikke giver dem selv større muligheder og nye muligheder. Men de har arbejdet videre, på små pladser og i de nye byer ud fra en følelse af, at hvad de har måttet bære, har betydet ny start for deres børn.

Og det er ud fra denne vurdering og ud fra taknemlighed mod de gamle i vort folk, jeg selv mener at kunne træffe mit personlige valg. Det er på dette grundlag jeg mener, at vi grønlændere må sige ja til fremtiden sammen med Danmark, sammen med Europa og – i en verden der stadig bliver mindre – sammen med alle klodens vågnende folkeslag.

Lad os i de kommende måneder gøre os vort valg klart. Lad os ikke stikke de vanskelige problemer under stolen. Lad os ikke vende ryggen til realiteterne. Lad os drøfte tingene ligeud og lad os så i april svare klart og utvetydigt på spørgsmålet om vort folks og vor ungdoms fremtid. Vælger vi den gamle vej: nuvel så lad det blive sagt, så det ikke kan misforstås, og erklære os rede til at tage konsekvenserne deraf. Vælger vi at fortsætte ad den nye vej ud imod verden omkring os, lad os så i beslutsomhed tage fat på at rydde den for fleste mulige af de sten, der i form af onde bivirkninger ligger på den vej.

Vi sidder i Grønland i vor valgsituation som den grønlandske kunstner foran den rå fedtsten. Det er i hans hånd at frigøre en skikkelse, som fremtidens samfund skal tage her i Grønland. Som opgaven kalder på kunstneren, kalder beslutningen og afgørelsen på os. Kun eet kan vi ikke uden at svigte: undlade at træffe vort valg.

Lad os da træffe vort valg. Med kendsgerninger på bordet og åbne øjne. Engang brød vort folk op fra fjerne egne, vandrede og nåede hertil. Vi er igen i dag i en opbruds-situation.

Lad os beslutte, hvor vi vil gå hen, landsmænd, og lad hele verden omkring os få vor beslutning at høre.